DİLBİLGİSİ: ARAPÇADA İSİM TAMLAMASI

القواعد: الإضافة

En az iki ismin yan yana gelerek oluşturduğu tamlamaya isim tamlaması denir. Arapçada tamlamanın ögelerinden tamlanana *muzâf* (مُضاف), tamlayana *muzâfun ileyh* (مُضاف إليه) adı verilir. Türkçedekinin tersine Arapçada önce tamlanan, sonra tamlayan kullanılır. Türkçe bir isim tamlamasını Arapçaya çevirirken sözcüklerin altına Arapçalarını yazmak yeterlidir.

Örneğin,

Ali'nin	kitabı
عَليّ	كتاب

Tamlamanın Ögeleri

1- Muzâf

Arapça tamlamanın ilk ögesidir. Yani tamlanandır. Hiçbir zaman başında harf-i ta'rîf (belirlilik takısı, ال) bulunmaz. Buna mukabil sonu da hiçbir zaman tenvinlenmez, tek hareke ile harekelenir. Cümle içindeki yerine göre son harekesi değişir. Özne durumunda damme, nesne durumunda fetha, başında harf'i cer veya zarf bulunduğunda kesra ile harekelenir.

Arapçada bir isim ya belirli kullanılır ya da belirsiz. Belirlilik alâmeti kelimenin başında kullanılan ال takısı; belirsizlik alâmeti ise kelimenin sonunda kullanılan çift hareke (tenvîn)dir. Bir kelimenin başında ال takısı varsa o kelime belirlidir ve artık sonuna belirsizlik göstergesi olan çift hareke asla gelmez. Başta ال takısı yoksa, o kelime belirsizdir ve sonuna belirsizlik göstergesi tenvîn gelir. İsim tamlamasının muzâf olan ögesinin bu kurala uymadığını fark ediniz.

2- Muzâfun İleyh

Arapçada isim tamlamasının ikinci ögesidir. Yani tamlayandır. Daima mecrûrdur.

Örneğin,

قَلَم الوَلَدِ **Çocuğun kalemi**

قلم: Muzâf (tamlanan) (Cümle içindeki durumuna göre merfû, mansûb veya mecrûr olabilir).

الولدِ: Muzâfun ileyh (tamlayan), mecrûr

Tamlamanın Türleri

Arapça tamlamalar belirtili, belirtisiz ve zincirleme isim tamlaması olmak üzere üçe ayrılır. Tamlamanın belirtili veya belirtisiz oluşu muzâfun ileyh'in yani tamlayanın belirli veya belirsiz oluşuna bağlıdır. Bu öge belirliyse tamlama belirtili isim tamlaması, belirsizse tamlama belirtisiz isim tamlaması olur. Buna göre tamlamanın anlamı da değişir.

Örneğin,

بابُ الحَديقَةِ	Bahçenin kapısı (Belirtili isim tamlaması)
بابُ حَديقَةٍ	Bahçe kapısı, herhangi bir bahçenin kapısı (Belirtisiz isim tamlaması)

Şimdi isim tamlamasıyla oluşmuş aşağıdaki cümlelerin i'râbını yapalım. Muzâf'ın farklı durumlarda merfû, mansûb veya mecrûr oluşunu örneklerle görelim.

كِتابُ الأُسْتاذِ جَديدٌ. (Hocanın kitabı, yenidir.)

Bu cümle, isim cümlesidir. Çünkü bir fiille değil, isimle başlamıştır.

كِتابُ	: Mubtedâ, merfû, ref alâmeti sondaki damme, muzâf.
الأُسْتاذِ	: Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.
كِتابُ الأُسْتاذِ	: Belirtili isim tamlaması, çünkü tamlayanı belirli bir isim.
جَديدٌ	: Haber, merfû, ref alâmeti sondaki damme.

أَخَذْتُ مِفْتاحَ الحَديقَةِ. (Bahçenin anahtarını aldım.)

Bu cümle, fiil cümlesidir. Çünkü bir fiille başlamıştır.

أَخَذْتُ	: Mâzî fiil, fâ'il bitişik zamir olan *tâu'l-muteharrike* (ت).
مِفْتاحَ	: Nesne (mef'ûlun bih), mansûb, nasb alâmeti fetha, muzâf.
الحَديقَةِ	: Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.
مِفْتاحَ الحَديقَةِ	: Belirtili isim tamlaması, çünkü tamlayanı belirli bir isim.

جَلَسْتُ فِي حَديقَةِ الكُلّيّةِ. (Fakültenin bahçesinde oturdum.)

جَلَسْتُ : Mâzî fiil, fâ'il bitişik zamir olan *tâu'l-muteharrike* (ت).

فِي : Harf-i cer

حَديقَةِ : Mecrûr, cer alâmeti kesra, muzâf.

الكُلّيّةِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti kesra.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere muzâfun ileyh (tamlayan) olmak, mecrûr olmayı gerektirirken, muzâf olmak başlı başına her hangi bir harekeyi gerektirmemekte; cümle içindeki yerine göre, hangi öge konumunda ise o ögenin alması gereken i'râbla merfû, mansûb veya mecrûr olabilmektedir. Bu sözcük esas itibariyle ya fâ'ildir, ya mef'ûldür, ya mubtedadır, ya haberdir veya mecrûr konumundadır.

Arapçada ikiden fazla ismin bir araya gelmesiyle oluşan tamlamaya zincirleme isim tamlaması denir. Bu tür tamlamalarda belirlilik takısı en sonda yer alan isme eklenir, diğer isimler bir önceki ismin muzâfun ileyhi olarak kesra ile harekelenirler. Örneğin,

Evin kapısının anahtarı -Belirtili — مِفْتاحُ بابِ البيتِ

Üniversitenin fakültesinin dekanının odası -Belirtili — غُرْفَةُ عَميدِ كُلّيّةِ الجامِعَةِ

Bir okul müdürünün arabasının kapısının camı -Belirtisiz — زُجاجُ بابِ سَيّارَةِ مُديرِ مَدْرَسَةٍ

dikkat

Burada sıralama oluşturulurken sözcüklerin Türkçe tamlamaya göre sondan başa doğru sıralandığına dikkat ediniz. Tamlamanın belirtili veya belirtisiz oluşunu en sondaki tamlayanın belirli veya belirsiz oluşunun belirlemiş olduğunu da fark ediniz.

Şimdi zincirleme isim tamlamasıyla oluşmuş birkaç cümlenin i'râbını yapalım.

جَوُّ شاطِئِ البَحْرِ حارٌّ. (Deniz kıyısının havası sıcaktır.)

جَوُّ : Mubtedâ , merfû, ref alâmeti sondaki damme, muzâf.

شاطِئِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra, aynı zamanda muzâf. (Aynı zamanda muzâf olduğu için sonu tek hareke ve başında ال takısı yok.)

البَحْرِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

حارٌّ : Haber, merfû, ref alâmeti sondaki damme.

أَخَذْتُ مِفْتاحَ بابِ مَكْتَبِ الرّجُلِ. (Adamın ofisinin kapısının anahtarını aldım.)

أَخَذْتُ : Mâzî fiil, fâ'il bitişik zamir olan *tâu'l-muteharrike* (ت).

مِفْتاحَ : Nesne (mef'ûlun bih), mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha, muzâf.

بابِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra, aynı zamanda muzâf. (Aynı zamanda muzâf olduğu için sonu tek hareke ve başında ال takısı yok.)

مَكْتَبِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra, aynı zamanda muzâf. (Aynı zamanda muzâf olduğu için sonu tek hareke ve başında ال takısı yok.)

الرّجُلِ : Muzâfun ileyh, mecrûr. (Bu en son tamlayan belirli olduğu için tamlamamız belirtili isim tamlamasıdır.)

Yukarıdaki örneklerde zincirleme isim tamlamalarının ögelerinin harekelerine dikkat ettiğinizde, ilk muzâf olan kelimenin cümledeki yerine göre harekesinin değiştiğini, ama sonraki her tamlayanın mecrûr olduğunu (çünkü muzâfun ileyh olmak mecrûr olmayı zorunlu kılıyor), ancak her biri aynı zamanda bir sonraki tamlayanın muzâfı konumunda bulunduğundan ال takısı ve tenvin alamamış olduğunu görürsünüz. Tamlamanın en son ögesi bir başka kelimeye muzâf olmadığından, belirlilik veya belirsizlik alâmetlerini üzerinde taşıyabilmektedir.

Muzâf olan sözcük ikil veya düzenli eril çoğul olduğunda, ikil veya düzenli eril çoğul olan kelimenin sonundaki nûn (ن) harfi düşürülür.

Örneğin,

İki öğretmen geldi.	حضَر مُعَلّمانِ.
Okulun iki öğretmeni geldi.	حضَرَ مُعَلّما المَدْرَسَةِ.
İki öğretmen gördüm.	رَأَيْتُ مُعَلّمَيْنِ.
Okulun iki öğretmenini gördüm.	رَأَيْتُ مُعَلّمَيْ المَدْرَسَةِ.
Öğretmenler geldi.	حضَر مُعَلّمونَ.
Okulun öğretmenleri geldi.	حضَر مُعَلّمو المَدْرَسَةِ.
Öğretmenler gördüm.	رَأَيْتُ مُعَلّمِينَ.
Okulun öğretmenlerini gördüm.	رَأَيْتُ مُعَلّمِي المَدْرَسَةِ.
Öğretmenlerden aldım.	أخَذْتُ من المُعَلّمِينَ.
Okulun öğretmenlerinden aldım.	أخَذْتُ من مُعَلّمِي المَدْرَسَةِ.

dikkat

Muzâfun ileyh daima mecrûrdur. Muzâfun ileyh olan sözcük, ikil veya düzenli eril çoğul olduğunda hareke (kesra) ile değil, harf (ي) ile mecrûr olduğunu unutmayınız.

İki öğretmenin kitabı	كِتابُ المُدَرِّسَيْنِ
Öğretmenlerin kitabı	كِتابُ المُدَرِّسِينَ

Aşağıdaki cümlelerin iʿrâbını yapalım.

خَرَجَ طَبيبا العِيادَةِ. (Kliniğin iki doktoru çıktı.)

خَرَجَ : Fiil-i mâzî, 3. tekil şahıs, eril.

طَبيبا : Fâʿil, merfû, ref alâmeti sondaki elif (ا), çünkü ikil. Aynı zamanda muzâf'tır.

العِيادَةِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

خَرَجَ مُديرو المَصْنَعِ إلى الحديقَةِ. (Fabrikanın müdürleri bahçeye çıktı.)

خَرَجَ : Fiil-i mâzî, 3. tekil şahıs, eril.

مُديرو : Fâʿil, merfû, ref alâmeti sondaki vâv (و), çünkü düzenli eril çoğul. Aynı zamanda muzâf'tır. Muzâf olduğu için مُديرون'nin sonundaki nun (ن) düşürülmüştür.

المَصْنَعِ : Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

إلى : Harf-i cer

الحديقَةِ : Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.

Bitişik Nesne Zamirleri (ضمائر النّصب المتّصِلة) herhangi bir ismin sonuna geldiklerinde muzâfun ileyh olurlar. Daha önce geçtiği üzere bütün zamirler mebnîdirler, yani değişmezler. Bu yüzden muzâfun ileyh olan zamirin iʿrâbını yaparken "mahallen mecrûr" denir ve cer alâmeti aranmaz.

Örneğin,

أخَذَ مُحَمّدٌ قَلَمَهُ مِنْ صَديقِهِ. (Muhammet kalemini arkadaşından aldı.)

أخَذَ : Fiil-i mâzî, 3.tekil şahıs, eril.

مُحَمّدٌ : Fâʿil, merfû, ref alâmeti sondaki damme.

قَلَمَهُ : قَلَمَ: mefʿûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha, ayrıca muzâftır. Sondaki (ـهُ) zamiri muzâfun ileyh'tir, mahallen mecrûrdur, çünkü zamirdir.

مِنْ : Harf-i cer

صَديقِهِ : صَديقِ: mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra, ayrıca muzâftır. Sondaki (ـهِ) zamiri muzâfun ileyh'tir, mahallen mecrûrdur, çünkü zamirdir.

Arapçada كُلّ sözcüğü ile belirtili veya belirtisiz isim tamlamaları oluşturulabilir. Tamlayanı belirsiz olduğunda كُلّ kelimesi " her" anlamındadır. Tamlayanı belirli ise كُلّ kelimesi "bütün" anlamına gelir.

bütün insanlar	كُلّ النّاسِ	her insan	كُلّ إنْسانٍ
bütün gün	كُلّ اليَوْمِ	her gün	كُلّ يَوْمٍ
bütün hafta	كُلّ الأسْبوعِ	her hafta	كُلّ أسْبوعٍ

Örneğin,

أَذْهَبُ إلى السّينَما كُلَّ يَوْمٍ. (Her gün sinemaya giderim.)

عَمِلْتُ كُلَّ اليَوْمِ. (Bütün gün çalıştım.)

Arapçada haftanın günleri de birer isim tamlaması yapısındadır. Haftanın günlerini inceleyiniz.

Pazartesi günü	يَوْمُ الاثْنَين
Salı günü	يَوْمُ الثُّلاثاء
Çarşamba günü	يَوْمُ الأربِعاء
Perşembe günü	يَومُ الخَميس
Cuma günü	يَوْمُ الجُمعة
Cumartesi günü	يَوْمُ السَّبْتِ
Pazar günü	يَوْمُ الأحد

dikkat

Aşağıdaki sayı isimlerini inceleyiniz ve bazı gün isimleriyle sayı isimlerinin arasındaki ilintiyi fark ediniz.

١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩	١٠
واحد	اثنانِ	ثَلاثَة	أَرْبَعَة	خَمْسَة	سِتّة	سَبْعَة	ثَمانِيَة	تِسْعَة	عَشَرَة
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

internet

1-10 arası sayıları kolay ezberlemek için linkteki şarkıyı dinleyiniz.
https://www.youtube.com/watch?v=fJ50Po9_yYo

Öğrenme Çıktısı

2 Arapça isim tamlamasını, anlamlarını, kullanım şekillerini ve i'râbını görsellerle ve örnek cümlelerle pekiştirme, isim tamlamasının belirtili ve belirtisiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması olarak türlerini tanıma ve i'râbını yapabilme, isim tamlamasını tekil, ikil ve çoğul isimlerle kurabilme becerisi kazanma

Araştır/ Tekrarla 2

"Sizce muzâfın başında el takısı olmamasına rağmen sonu neden tenvin kabul etmez, araştırınız?"

İlişkilendir/ Karşılaştır

"Cennet annelerin ayakları altındadır." meâlindeki hadis-i şerifin Arapçasını araştırıp bulunuz. Bu hadis-i şerif içerisinde yer alan isim tamlamasının yapısını öğrendiklerinizle ilişkilendiriniz.

Anlat/ Paylaş

Arapça öğrenen arkadaşlarınızla birlikte kim daha uzun isim tamlaması üretebilir oyunu oynayınız.

